

Delavec izbija vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi peti vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštn. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Rumunija.

Kraljevina Rumunija, nekoliko večja evropska država nego Bulgarija. Meji na Crno morje, Rusijo, Avstro-ogrsko, Bulgarijo in Turčijo. Prebivalcev ima okoli šest in pol milijona ter je kmetiška država. Prebivalci so skoro sami Rumunci, ki govorijo romanski jezik.

Dve leti je ostala Rumunija nevtralna. Nje vodilni politiki so hoteli napraviti dobro kupčijo ter so se ves čas z izredno spretnostjo upirali vstopu v vojno, kljub agitaciji doma in ponudbam interesiranih držav. Danes prevladuje vobče mnenje, da se Rumunija prav kmalu odloči. Vojna se je odigravala, a Rumunija ni uvidela, potrebe, da poseže vmes, in niti ni uvidela, da ima dovolj jamstva za čimmanjši riziko. Uspehi entente pač niso mogli pridobiti Rumunije zase, ker so bili negativni. Rumunijo so morali dovesti do tega, da se jame nagibati očitneje na stran entente, razlogi, ki jih vidi v svoji okolici. Spominjamo se, da ima Rusija že dolgo časa posebno obrambno armado zanj v Besarabiji, da prepušča dovoz japonske municije skozi svojo državo ter da obljublja ofenzivo iz Soluna, ki jo baje hoče ententa pričeti šele tedaj, ko Rumunija dovolji prehod ruskim četam skozi svojo državo ali pa poseže sama v vojno.

Rumunija prav dobro ve, da je obstanek naroda, ki je okoli in okoli obdan s tujimi rodovi tri in nevarnejši nego obstanek drugih večjih narodov. In če bo Rumunija dovolila prehod ruskim četam ali pa se bo sama udeležila vojne, jo je morala ententa prepričati, da jamči za nje obstoj in prevzemo ves riziko s svojimi pripravami.

Oficielna odločitev še ni padla; vprašanje pa je še, kako se odločijo rumunski državniki, in če bodo izigrali svojo državo negotovosti. Glede položaja je pač enako, ali se Rumunija udeleži aktivno vojne, ali pa le dopusti prehod ruskim četam skozi Rumunijo. Centralne države

pravijo, da so pripravljene tudi na ti dve eventualnosti.

Odločitev torej še ni padla, vendar pa ni več daleč, in soditi po vseh pripravah ni nič kaj verjetna izjava Petra Carpa, ki pravi v svojem listu »Moldava«, da je Rumunijo postavila usoda na stran osrednjih držav.

Delavne in mezne razmere v italijanskem rudarstvu.

Kakor poroča »Arbeiter - Zeitung« z dne 9. avgusta t. l., je prinesel list »Ufficio del Lavoro« posnetek iz poročil rudniških nadzornikov za leto 1915. Zanimivo poročilo pravi med drugim:

Poročilo našteje okoli 50.000 delavcev, ki delajo deloma v zemlji, deloma na dnevu. Največ delavcev je zaposlenih v žvepljenih rudnikih, kjer je bilo v distriktu Kaltanissetta za celo Sicilijo, zaposlenih 13.402 delavcev. Delavk tukaj ne porabljajo nič; toda med delavci je bilo 1258, to je skoro deset odstotkov takih, ki še niso izpolnili 15. leta. Te delavce imenujejo »Karusi«, ki vlačijo rudo po ozkih rovih; njih povprečna mezda znaša na dan 1.30 do 1.70 lir ter delajo šest do osem ur. Drugi delavci v rovih delajo po osem do deset ur, na dnevu pa po deset do dvanajst ur. Mezda doraslih dninarjev znaša 1.90 do 3 lire, ona kopačev 2.50 do 5 lir, delavcev pri strojih 2.50 do 10 lir. Tudi pokrajina Bolonja ima štiri žveplene rudnike, v katerih je pa zaposlenih komaj tisoč delavcev. Tukaj delajo rudarji v jami po osem ur, mezde znašajo povprečno 2.70 do 4.35 lir.

Na drugem mestu so lomi za marmor pri Karari. V teh lomih je bilo zaposlenih 9960 delavcev. V delu ni bilo tukaj ne žensk ne otrok (le 266 kamnosekov je bilo pod 15. leti). Delovni čas je bil po šest in pol do osem ur, mezde so bile najrazličnejše glede na kvalifikacijo. »Kapi Lizya«,

ki spuščajo marmorne skale v dolino so imeli plače po 6 do 12 lir na dan.

Delavstvo nadzornega okrožja Florenca ni ločeno kot rudniško delavstvo. Okrožje obsega železne rudnike na otoku Elba, rudnike za živo srebro v provinciji Grosseto in Siena, ki dobavljajo na leto okoli 110.000 ton rude, kakor tudi številne rudnike za rjavi premog, svinec, cink in železne rudnike. Združitev tako mnogovrstnega delavstva povzroča, da je bila statistika glede mezd in plač brez pomena. V takih rudnikih dela med 8623 delavci le 121 žensk in 201 otrok pod 15. leti, ki so seveda v delu na dnevu.

Zadnji važnejši rudnik je v provinciji Kaljari v Sardiniji; ki spada v nadzorovalno okrožje Iglezias. Tu je v 114 jamah skupaj 11.533 delavcev. Kopljejo v prvi vrsti svinec in cink (42.695 in 131.123 ton), nekaj antimona, bakra, železne rude in rjavega premoga. Delovni čas v jami je osem ur, mezde med 2.66 in 5.44 lir na dan. Na dnevu delajo dvanajst ur. Tu imamo 476 doraslih in 296 mladostnih delavk, razentega še 322 dečkov in 27 deklic, ki še niso dosegli 15 let.

Drugi nadzorovalni okraji so tako malenkostni, da ni vredno jih posebej omenjati. Okrožje Turin ima 976, Milan 1558, Bolonja 1291, Rim 1371 in Neapelj 948 delavcev.

V celoti so pridelali glavnih rudnin leta 1913 (o tem letu imamo zadnjo oficijelno statistiko) železne rude 603.116 ton, bakrene 89.487, svinčene 44.654, cinkove 158.278, živo-srebrne 109.379, rjavega in kamenitega premoga 701.081 in petroleja 6572 ton. (Ena lira je okoli 97 vinarjev avstrijske vrednosti.)

Kdaj bo konec vojne?

(Razmišljanje Italijana.)

V uvodniku neapeljskega demokratičnega časopisa »Roma« z dne 31. julija piše ob koncu druge obletnice svetovne vojne poslanec Artur Laboiola (doslej

LISTEK.

Izprijena mladina.

Odkar imamo vojno, moramo neprestano poslušati tudi modrovanja vsakovrstnih moralistov o izprijenosti mladine. Vojna je dogodek, ki je gotovo katastrofalno vplival na vso moralo in morda pri odraslih še bolj, kakor pri mladini, zakaj odrasli vidijo razločno kričeče nesoglasje med moralnimi načeli in med dejanskim življenjem, dočim mladina še nima dovolj razvitih umstvenih sil, da bi mogla spoznati to nesoglasje.

Posredno vpliva vojna seveda tudi na mladino. Vse življenske razmere so se premenile; očetje so večinoma v vojni, matere imajo dvojno delo in dvojne skrbi, vse živi drugače kakor je živelo v mirnih časih, otrok vidi in sliši stvari, ki jih prej ni videl in slišal — kako naj ostane to brez vpliva nanj, ko je resnično in izdat-

no nadzorovanje mladine popolnoma izključeno. Prestopki in zločini mladine so se med vojno brezdvomno pomnožili, a če so se bolj pomnožili kakor pri odraslih, je jako dvomljivo.

Kriminaliteta mladine je očitna nevarnost za bodočnost vsakega naroda. Nekaj mladine se je vedno izpridilo tudi v mirnih časih in se je bo izpridilo tudi še v bodoče. Absolutno se to ne bo dalo nikoli zabraniti, najmanj pa se bo to doseglo z dobrimi nauki in s kaznimi. Kazni vplivajo morda na druge, na prizadete pa malo ali nič.

Vzroki mladinske izprijenosti so dvojni: notranji in zunanji in morda umestno je v teh časih, ko se toliko pisari o pokvarjenosti, da se na kratko nanje ozremo.

Pred vsem si je treba zapomniti, da sta psihična in fizična energija v nerazločljivi zvezi. Otrok, ki nima dosti tečne hrane, tudi nima dosti nraavnih moči v sebi, da bi se uprl izkušnjam in vsaka

izkušnja ga premaga. Lakota je prvi povod za nepoštena dejanja, lakota zbudi v otroku vse slabe instinkte, a ravno s hrano za otroke je pri nas v Avstriji slabo preskrbljeno. Umrljivost dojenčkov je jako velika in dognana resnica je, da umrje skoro polovico dojenčkov za lakoto, pa tudi večji otroci nimajo skoro nikoli toliko tečne hrane, kolikor jo rabijo. Ali misli kdo, da se da lakota ugnati z lepimi nauki in s palico?

Tudi telesno negovanje igra pri vzgoji otrok veliko vlogo. Obleka na primer ni važna samo v zdravstvenem oziru, nego tudi v vzgojnem. Nobena stvar ne vpliva na dostojnost in samozavest mladine tako uničevalno, kakor slaba obleka. Slaba obleka je uniforma beraštva in propalosti; slabo oblečen otrok se čuti deklasiranega in je zaradi svoje obleke prisiljen, se izogibati boljše oblečenih krogov, kakor se boljše oblečeni krogi ne ogibajo. Taka ločitev vpliva usodepolno na vse življenje in spada med najteht-

vnet pristaš vojne): Svetovni požar je pokoren svojim notranjim zakonom in se bolj in bolj širi na vse evropske narode. Morda poseže sedaj tudi Rumunija in Švedija na strani osrednjih držav kot protiutež vmes. Mirovne besede papeža in socialistov ne poslušajo nihče. Dandanes se upa komaj še posamezni melanholiški človekoljub sestavljati mirovne programe.

Zaman je bilo upanje, da bo tehniška ali številna premoč ene vojne stranke ali usahnitev gospodarskih virov napravila konec konfliktu. Nasprotno, čim daljša je vojna, tembolj se pospešuje bojna tehnika; vsi nasprotniki so potisnjeni na enak nivo. Dočim so bile spočetka osrednje države v premoči, se je skodelica sedaj lahko nagnila na korist zveznih držav, in ti bodo očitno prednost v teh okoliščinah in predvsem po možnosti ohranili zase.

Pravtako tudi ni mogel gospodarski moment vojne oslabiti, ker so se kapitali spremenili v imaginarne vrednosti, dobra v podpise dolgov. Šele če se ne da kapital več spreminjati v rente, bodo vojni zakopani viri. To je še daleč.

Tako traja razdirajoči mehanizem lahko do neskončnosti. Vojna nima sama v sebi zmožnosti, da bi se končala. Končati se utegne šele, ko doseže svoje smotre. Toda ti smotri se zde še daleč, če premeteni Reinach zahteva v »Figaru« odstranitev Hohenzollereca s pruskega kraljevega prestola, če marsikak Italijan zahteva konec Avstrije. To so morda etiško, pa ne historičsko zaželjeni smotri, ker bi oslabitev Nemčije spremenila evropsko ravnotežje v prid Slovanom in carizmu. Vsekakor bo vojna trajala ob takih vojnih smotrih še mnogo let.

Program, ki ga zasleduje zveza v podporu proti po centralnih državah pričeti vojni, so menda napravili le posamezni politiki, ne pa odgovorni državniki. Pogodbe, s katerimi so se zvezale zvezne države, obdaja diplomatska tajnost, ki težki bič sedanje demokracije. Splošen program zveze ni znan in ga najbrže sploh ni. Čas bi pa že bil, da bi se zedinili glede programa, vsaj v mejah, v katerih se mora bližati svetovni požar svojemu koncu. Čeprav še ni prišla ura diplomatskih akcij, bi vendar morala dopuščati odgovorna mesta, da se prosto razpravlja o pogodbah in s tem pripravljajo Evropo na mir.

Svetovna vojna.

Vojni položaj se tudi v tem tednu ni bistveno predrugačil, dasi divjajo na vseh bojiščih večji in manjši boji. Odločitev, ki bi jo utegnili prinesiti vojna, je najbrže še daleč, dasi je ententa minuli teden pripo-

nejše vzroke, da se ljudje tako skrbno ločijo po stanovih in kastah.

Mladinske izprijenosti so seveda v veliki meri krivi tudi krogi, v katerih mladina živi. Če v družini ni lepega, pametnega življenja, če starši z besedo in z zgledom ne držijo otrok na pravem potu, potem tudi otrok ne more postati dober. Predpogoj za boljšo rodovinsko življenje so pa stanovanja. Žal, da so stanovanja jako draga in ni nič nenavadnega, da prebiva po štiri ali pet oseb v eni sobi, dostikrat ne samo domači, nego tudi še tuji ljudje. Mala prenapolnjena stanovanja, ki največkrat niti snažna niso, spadajo med velike sovražnike zdravja, kulture in etike, v takih stanovanjih se najbolj razpase socialna beda, taka stanovanja so močvirja izprijenosti in kriminalitete.

Tudi vpliv ceste in okolice je lahko pogubonosni za otroke. V dotiko prihajajo s propalimi ljudmi, moškimi in ženskami, slišijo in vidijo grde stvari in se jih navzamejo tem lagje, ker z boljše vzgo-

vedovala o nekih akcijah, ki bodo nekaj izrednega, nekaj novega.

Italijani so zasedli porušeno Gorico. Po izpraznitvi Gorice je ostalo le še okolo 8000 domačinov, večinoma siromašnejših slojev v mestu, ki Italijanov niso sprejeli slovesno. Avstroogrške čete so sedaj zasedle nove brambne postojanke, ki niso nič manj ugodne kakor so bile prejšnje; prej so še ugodneje zlasti na južnem koncu, kjer so bile prejšnje postojanke precej izpostavljene topovskemu ognju. Napadi na Doberdobsko planoto se še vedno obnavljajo, vendar ne s tako ljutostjo kakor prejšnji teden. Bitka pri Gorici je bila silno krvava. Celo angleški poročevalec trdi, da boji v Flandriji nikakor ne dosežajo ljutosti teh bojev. Avstrijska letala so dvakrat napadla Benetke, kjer so napravila precej škode v pristanišču in v mestu; tudi pri Tržiču so letalci izvršili, napad na neko baterijo in na letalsko postajo. Obletavali so avstrijske postojanke tudi italijanski letalci, a ne z uspehom. Šesta italijanska ofenziva ob Soči pa še ni končana.

Rusko bojišče je posebno živahno v svojem južnem delu, to je v izhodni Galiciji in Bukovini, kjer se vrše na posameznih oddelkih vedno novi boji. Boji v Karpatih pri Bukovini so bili precej uspešni, dasi so se morale na enem mestu čete nekoliko umakniti, s čemer pa Rusi niso nič dosegli, ker jim je pot na Ogrsko še vedno zaprta. Pri Stanislavovu so Rusi na prostoru nekaj dosegli s tem, da so zasedli mesto. Zbranih imajo tam ogromnih čet. Vsekakor pa Stanislavov ni strateškega pomena. V Voliniji je bilo zadnje dni bolj mirno; tudi na ostali bojni črti do Rige ni bilo beležiti večjih dogodkov. Vojaški veščaki pa sodijo, da pripravljajo Rusi nove navale, ki jim bosta morali osrednji sili zastaviti pot. Vobče pa prevladuje mnenje, da je letošnja ofenziva entente že prestopila mejo najljutejših napadov ter da je bojni položaj razmeroma ugoden za centralni državi. Izgube Rusije znašajo po berlinskih listih do 15. julija t. l. 5.156.000 mož mrtvih in ranjenih; mobiliziranih je pa bilo v tem času 9.750.000 mož.

Na **Francoskem bojišču** se vrše neprestani boji pred Verdunom. Ob Somei so Angleži poskusili iznova svojo srečo, a so bili odbiti z velikimi izgubami v ljuti bitki. Nemško zračno brodogradje je dvakrat zletelo na Angleško in obstreljevalo z bombami London in druga obrežna mesta in pristanišča. Na flanderskem je nastopilo osem novih divizij. V tej ofenzivi, ki je stala ogromnih človeških žrtev in stre-

jenimi in nadzorovanimi otroki sploh ne pridejo v stik. Dolgočasje, nastalo zaradi pomanjkanja knjig in igrač, razvedril in zabav, zapelje otroke, v igro. »Fucanje« je n. pr. ena najbolj razširjenih, skrajno slabo vplivajočih iger, zakaj ta igra zapelje otroke, da poskušajo na vsak način dobiti kaj drobiža. V drugih deželah imajo vse polno otroških zavetišč, grelnic, zavodov, kjer dobivajo revni otroci juho, igrače itd., a pri nas je vse to še v povojih.

Socialne razmere so torej največ krive, da se izpridi razmeroma precej velik del mladine. Koliko je med to izprijeno mladino krivo to, da so starši alkoholiki, se pač ne da dognati. Priznana pa je, da so v blaznicah, v ječah največ ljudje, katerih starši so bili alkoholiki in priznana je dalje, da je duševna omejenost otrok, neumnost, dostikrat le izraz konstitucionalne bolezni, na primer skrofuloza, ki je zopet posledica nezadostne hrane in slabih stanovanj.

liva, so zasedli Angleži 68 km² zemlje. Francozi postajajo nejevoljni in imenujejo svoje sedanje podjetje »polževa ofenziva«.

Na **Balkanu** ni posebnih dogodkov. Vrše se pač boji ob Doiranskem jezeru in ob reki Vardarju. Glavna, že toliko časa napovedana ofenziva se še ni pričela, ker ententa čaka najbrže še vedno na pomoč Grčije in Rumunije. Ententa grozi dalje Grški. Zapretila je, da izroči grško Macedonijo srbskemu kralju, če se Grčija ne udeleži vojne. Nekaj turških čet se bori tudi na ruski fronti. V Perziji in v Kavkazu so imeli Turki zopet večje uspehe. Tudi vstaške Arabce pri Meki, ki so se bili zvezali z Angleži, so premagali. Povsod so pregnali nasprotnika nazaj. Perzijska vlada se je celo preselila iz Teherana na zahtevo ruskega in francoskega poslanika, češ, da ne bo odvisna od Turčije.

Prihodnje dni že se morda prične zadnja glavna faza letošnje svetovne vojne.

Domači pregled.

Vpoklic črnovojnikov. Pri zadnjih prebiranjih za sposobne spoznani črnovojniki letnikov 1896 do 1893 in 1889 do 1885 so poklicani na dan 28. avgusta pod orožje. Letniki 1892, 1891 in 1890 ter letniki izpod 1885 pridejo pri prihodnjih vpoklicih na vrsto. Na Ogrskem so vpoklicani vsi letniki od 1885 do 1897.

Novice iz Idrije. Kakor večinoma povsod, se vojni časi občutijo tudi v našem mestecu. Malo da ne vsak dan se čuje gromenje topov iz soških bojišč. Gostilne so razen onih, ki imajo stalne goste, popolnoma prazne in morajo biti ob 8. zvečer s kavarnami vred že zaprte. Ljudje se po devetih zvečer ne smejo nahajati na cesti. Kruha za prodajo ne peče noben pek. Tujec, ki pride v Idrijo, ne dobi kruha, če ga nima s seboj. Osebne prometne zveze Idrije, razen stare navadne pošte, nima. Automobilni promet komaj dovaža premog in druge potrebščine. Ulice so ob navadnih dneh skoro prazne; le tuintam je videti kakega človeka na izprehodu. Delavci napravljajo ob svojem prostem času v gozdovih drva za zimo. Vozijo jih po več ur daleč na samotnih vozičkih. Žene in otroci jim pomagajo. Draginja je vsak dan občutnejša. Poleg tega pa še primanjkuje blaga. Pred malo mlekarstvo trgovca Vidmarja iz Črnega vrha se trga vsako jutro cele gruče žensk za četrt litra mleka. Enako pehanje je videti pred vhodi v trgovine ter pred aprovizacijskimi lokali. Glavno aprovizacijsko mesto ima rudniško ravnateljstvo, pa ne dobi toliko

Sploh je alkoholizem staršev vedno usodepoln za otroke. Pijanci so navadno sirovi, ljubosumni in živinsko pohotni, da se ne obvladujejo niti pričo otrok krvosramnost je navadno samo med alkoholiki.

Zboljšanje izprijenih otrok je nekaj skoro nemogočega. Človeška družba pa ima dolžnost poskrbeti, da se otroci sploh ne bodo izpridili. To se da doseči seveda samo s socialnimi reformami. Za otroke je treba poskrbeti, da bodo imeli zadosti tečne hrane in da bodo imeli pošteno obleko, staršem je treba preskrbeti primeren stanovanj. Na Pruskem imajo invaliditetni zakon, ki določa, da je ves prebitek teh zavodov porabljeni za zgradbo cennih delavskih stanovanj, in šolski red pruski iz leta 1905. določa glede varstva in oskrbe otrok take udobnosti, kakor jih ni nikjer drugje.

Seveda ostane slej ko prej zgled staršev najboljši vzgojni faktor, kazni in nauki pa ne zaležejo nič. K. »Slov. Nar.«

blaga, da bi utegnili potrebam ljudi zadostiti. Moka se deli po 1 kg pšenične in po 2 kg koruzne za 14 dni na osebo. Le rudar sam brez njegove družine ima pravico dobiti 2 kg pšenične moke. Za krompir so maksimalne cene take, da se noben trgovec z njim ne more ukvarjati. Zato tudi krompirja ni dobiti. Zaradi silnega pomanjkanja blaga so bili siromašnejši ljudje iz mesta prisiljeni zateči se v bližino in daljno okolico. Hodili so z vrečami in vozički po pet do deset ur daleč na Vrhniko, Horjul, v Žiri, v Poljansko dolino itd. po živila kakor maslo, krompir in druge potrebščine, seveda za drag denar. Vendar je bila to dobrot, da so kmečke občine imele vsega tega dovolj in so rade pomagale došlim siromakom iz Idrije. Ali čuje se, da je zadnje čase tudi ta prosta prodaja blaga na kmetijah, ne vemo iz kakšnega vzroka, prepovedana. Če je to res, je s tem usoda idrijskega delavca jako poslabšana. Zakaj slab merkuljalen zrak mesta Idrije, pomankanje hrane in naporno delo, bo imelo težke posledice za poznejše generacije ljudi. Tudi plače rudniških delavcev so za sedanje čase silne draginje minimalne. Povprečni zaslužek rudarja znaša med 3 in 4 K. Vojne doklade prejemo na dnini od 70 vin. do K 1.40. Če vzamemo najvišjo mero zaslužka z vojno doklado na 25 dnev, dobi delavec z družino petih do desetih oseb mesečno 135 K. Koliko pride na posameznega člana družine, če se vpoštevata, da so najpotrebnejši življenjski predmeti, kakor maščoba, obleka, obutev, milo, drva itd. za sto in sto odstotkov dražji nego pred vojno, e lahko izračuna, še lažje pa slutiti kako delavske družine žive. V ostalem je v Idriji navadno. Rudarji zadnjih izbirani so povečini črnovojniške službe oproščeni. Od prvih upoklicev jih služi v vojaški službi 488, ti imajo 171 žen in 384 otrok. Žene upoklicanih prejemo državne prispevke, ene več druge manj. Težava dela družinam upoklicanih preskrba kuriva za zimo, ker rudnik zaradi pomanjkanja drv in premoga ne preskrbuje svojih ljudi s kurivom kakor pred vojno. Vse težave sedanjih razmer ljudje tudi pri nas skoro brez pritožb prenašajo v zavesti, da trpijo z drugimi vred za cilje, ki jih brani oblast države. Želeti bi le bilo, da bi se le kmalu obrnilo na bolje.

Najgroznejša noč v Gorici. »Fremdenblatt« poroča iz vojnoporočevalskega stana: Zadnja noč od 7. na 8. avgusta je bila za Gorico najgroznejša. Že čez dan so povzročile italijanske vžigalne granate požare na raznih delih mesta, zvečer pa so gorele cele vrste hiš. Grmenje artiljerijskih topov je bilo tako, da v ponedeljek ni bilo videti živega človeka na cesti. Granate so žvižgale in treskale, doli ob bregu Soče je bilo, kakor da se je peklo odprl. Ako so za trenutek utihnili težki topovi, so se oglašile strojne puške in so pikale in trkale, kakor bi trkala smrt na mestna vrata. Ko so naše čete dobile ukaz, da izpraznijo mesto, so zapustile ob prvem zorinem svitu kup razvalin, iz katerih se je dvigal ogenj. Bili so ostanki goriškega mesta.

Po zavzetju Gorice. Že od vsega začetka vojne je bilo goriško mostišče dober cilj za italijansko artiljerijo. Goriško mostišče je bilo pravi peklo, zlasti ker je bil sovražnik močnejši po številu in je imel mnogo prostora za razvoj svojih sil. Boj za mostišče je bil vedno ljut, zlasti pri tretji in pri peti bitki ob Soči, takojimenovani parlamentarni bitki. Mnogo tednov so Italijani po velikem artiljerijskem pripravljanju napadali, da bi se polastili prehodov čez Sočo in mnogo italijanskih bataljonov je v teh bojih izkrvavelo, ne da bi se bile avstrijske čete le za ped

umaknile. Most, ki vodi za Gorico čez Sočo, so Italijani imenovali most smrti. Laška artiljerija je zamogla vsakega videti, kdor je šel čez ta mostič, če se je le kaj ganilo, je že priletel italijanski šrapnel. Pijonirji so zgradili poleg »mostu smrti« drug zasilni most. Italijani so imeli pri bojih za mostišče tekom 14 mesecev velikanske izgube. Cele gomile italijanskih trupel je ležalo pred našimi pozicijami in naši vojaki so mogli prenašati smrad le s tem, da so rabili klorbato. Hudi so bili tudi boji pri prelodu čez Sočo pri Oslaviju. Začetkom zadnjega tedna je postalo artiljerijsko delovanje Italijanov zopet silno ljuto in naše čete so bile pripravljene na hude boje. Ogenj se je začel na dobrdobski planoti, pa se je razširil čez goriško mostišče do Sabotina. Letalci so bili poizvedeli, da so dobili Italijani vse polno novih topov. Italijani so streljali z vsemi kalibri, od 10 do 20 centimeterskih in tudi veletopove za ladje so rabili ter popolnoma nov tip havbic, katerih izstrelki ne delajo pred eksplozijo nikakega šuma. Čim je prišla sovražna infanterija, so naši vojaki zapustili jarke in pognali Italijane z bajoneti in kopiti. Toda artiljerija je razbila kritja, telefonske zveze raztrgala in tako se je končno poveljstvo odločilo, da je ukazalo prehod na drugi breg Soče. Dne 9. avgusta so avstrijske čete zapustile Gorico.

Varnostne odredbe proti napadom z zrakoplovi na Ljubljano. Ljubljansko občinstvo se opozarja, da se bo dalo znamenje s strelom na Gorenjem Rožniku podnevi, ponoči pa s tovarniško sireno v Spodnji Šiški, če bi se bližal Ljubljani sovražni letalec. Letalce bodo obstreljevali z Rožnika in z Ljubljanskega grada in je zato nevarno hoditi po cestah in ulicah. Vsakdo, ki je takrat na cesti, se mora takoj skriti v bližnji hiši. Gospodarji morajo pribežnikom dati zavetje.

Obvestilo. C. kr. policijsko ravnateljstvo v Ljubljani je z odlokom z dne 14. avgusta 1916, št. 965/1/Präs. na podlagi § 7 lit. a zakona z dne 5. maja 1869, drž. zak. št. 66, nadaljno razširjenje igralnih kart — Slava, Primorka in Slovanski tarok — izdanih od Prve slovanske tovarne igralnih kart d. z. o z. v Ljubljani ustanovilo.

Peticijo za zvišanje draginjskih dokladov so izročili državni uradniki potom svojega osrednjega društva min. predsedniku grofu Stürgkhu. Prosili so tudi za primerno podporo vdovam in sirotam državnih uradnikov.

Najvišje cene za krompir. Ministrstvo je določilo najvišje cene za krompir in sicer le dvojne cene; eno za prodajo producentov v množinah nad en meterski stot, drugo za nadrobno prodajo. Iz inozemstva vpeljeni krompir se ne sme prodajati po višjih cenah, kakor je določeno za domači krompir. Najvišje cene za pridelovalce so sledeče: od 1. do 15. septembra 12 K, oziroma 10 K; od 16. septembra do 28. februarja 9 K, oziroma 7 K, od 1. marca 11 K, oziroma 9 K. Cene veljajo za zdrav, primerno suh in čist krompir; prve cene za prebirani krompir, ki je velik vsaj kot kurje jajce, druga cena za neprebran krompir. V ceno so že všteti izdatki za dovoz do prihodnje postaje in nakladanje. Cene za prodajo na drobno bodo določile deželne vlade.

Ogrski državni zbor. Pri razpravi o novih davkih je nekdanji minister Geza Polonyi med drugimi rekel: Z ozirom na resnost časa je dolžnost opozicije povedati: Vlada naj dela, mi ji damo pod njeno popolno odgovornostjo sredstva na razpolaganje. Seveda bi bilo treba, da bi bil drž. zbor informiran o tem, kaj se godi po svetu. Ni ga parlamenta, ki bi bil tako

malo podučen o svojih lastnih življenjskih vprašanjih, kakor ogrski. Odkar so izvoljeni zaupniki, ve drž. zbor še manj, kakor prej. Vsi parlamenti na svetu imajo tajne seje, v katerih jih vlade informirajo, samo ogrska vlada se iz neznanih vzrokov po tem ne ravna. Govornik je potem razpravljal o premembi v poveljstvu na vzhodni fronti ter o potrebi posvetovanja o vprašanjih, ki se tičejo Rumunske ter sploh prosil večino in vlado, naj ne pusti naroda dlje neinformiranega.

Svetovni pregled.

Nemški socialni demokratje in mir. Vodstvo socialnodemokratske stranke v Nemčiji pozivlja v svojem osrednjem glasilu strankarske organizacije, naj v celi državi prirejajo zborovanja, v katerih označijo svoje stališče glede vojnih in mirovnihih ciljev. Vodstvo prosi, naj organizacije nabirajo podpise za peticijo, ki zahteva tak mir, da bo omogočil prijateljstvo s sosednimi narodi in zagotovil Nemčiji teritorialno nedotaknjenost, neodvisnost in svobodo gospodarskega razvoja.

Lilli Braun v Nemčiji je umrla. Braun je bila iz oficirske rodovine. Prej je delovala tudi med socialisti, a pozneje le kot pisateljica. Bila je izredno demokratiška žena.

Za mir. V izjavi predstojnišiva nemške socialne demokracije, ki zahteva dovolitev svobodnega razpravljanja v vojnih smotrih, se pozivljajo sodrugi, da naj izročajo vladi spomenice, v katerih zahtevajo mir, ki bo omogočal prijateljstvo s sosedi ter da uresniči to, za kar so šli nemški delavci v boj.

Socialnodemokratski kongresi, ki so se vršili zadnje tedne, so sprejeli načelno enake sklepe in resolucije. Na vseh strankinih zborovanjih v Berlinu, v Parizu, v Hagu, v Bernu in celo na Angleškem so naglašali kako nujno potrebno bi bilo internacionalno delovanje stranke tudi sedaj. Neizogibno pa je, da bo socialistična organizacija našla po vojni primerno pot, ki združi zopet ves proletariat.

Nemški kancelar Bethmann-Hollweg je bil dne 11. in 12. t. m. na Dunaju, kjer se je posvetoval o položaju. Posvetovanje je trajalo dva dni.

Ruske napadalne armade. Korespondenca »Heer und Politik« piše o poziciji ruskih armad napram obema novima frontama Hindenburg in nadvojvoda Karel: Ker je sedaj mogoče podati natančnejšega poročila o razregu naših novih front, bo mnogo pripomogel k spoznanju vojnega položaja opis strukture ruskih napadalnih armad. Fronta v Hindenburga se razteza od Vzhodnega morja nekako do Brodov, južni fronti do Karpatov pa poveljuje nadvojvoda Karel. Severni ruski napadalni armadi poveljuje general Leš, ki vodi napade ruskih čet severno od trdnjave Luck, vzhodno od Kovla ob loku Stira. General Leš je stal pred veliko ofenzivo severno od Rokitenskih močvirij ter je prišel tekom boja z ojačenji proti Kovlu. Gre za one čete, ki se bojujejo sedaj ob Stohodu, nekako v prostoru Stobihva-Kisjelin. Južno od te ruske skupine stoji armada Kaledin, ki je operirala nekako pred prostorom okrog Lucka ter si hoče skupaj z armado Leš, ki stoji severno od nje, izsiliti napredovanje proti Kovlu. To koncentrično prodiranje pa se je doslej vedno zlomilo ob hrabrem odporu naših čet. V prostoru pri Brodih in zapadno ter jugo-zapadno od tam stoji armada Saharov, ki je bila v bojih zadnjih dni večkrat imenovana. Bojuje se proti armadi Böhm-Ermolli, ki tvori južno krilo Hindenburgove fronte. Ta ruska armada

Saharov ima težavno nalogo, »prodreti« proti Lvovu. Dosegel je pač vsled močnih zapošljivih čet marsikak uspeh, kakor n. pr. zasedenje Brodov ter je mogel, kakor poroča naše poročilo, dospeti tudi na zapadni breg Sereta, severo-zapadno od Zaloščev, vendar pa se tudi s tem ni grozeče približal svojemu velikemu glavnemu cilju, ravnotako ne, kakor se nista bolj proti severu se boreči ruski armadi približali svojemu cilju Kovlu. Pač pa si je Saharov pridobil slavo, da je brezobzirno žrtvoval svoje moštvo svojemu cilju. Na armado Saharova se naslanja na jugu armada Ščerbačeva, ki operira ob Dnjestru v Galiciji. Zadnje dne je izvršila brezuspešne napade na armado generalobersta v. Kōvessa jugo-zapadno od Delatina. Končno je omeniti južno krilo te ruske napadalne armade, k stoji pod poveljništvom Lešickega. Vrhovno poveljništvo vseh petih ruskih napadalnih armad ima general Brusilov, čegar poveljevanje nosi pečat najbolj neusmiljenega tratenja moštva. Nočemo kratiti Brusilovu zaslug, niti jih nočemo podcenjevati, to pa je gotovo, da se ima največ svojim neizčrpnim rezervam zahvaliti za svoj uspeh. Svoje rezerve je pošiljal pogosto v 17 dneh v boj. Kakor hitro pa se bodo sile nekako izenačile, bo mogel Brusilov šele pokazati, kaj zna.

Srbski kralj Peter se je naselil v vasi Chaleis na grškem otoku Eubōa. Tam prebiva v ubožni kmečki hiši, ki ima le dve sobici in kuhinjo in ž njim je samo en sluga. Kraljevo zdravje se je v toliko popravilo, da se vozi na motornem dvo-kolesu. Politiko je popolnoma prepustil svojemu sinu.

Rumunija je naročila v Nemčiji okolo 30.000 ton železniških tračnic.

Ententa najema novo posojilo v Ameriki.

Rudarski koledar za leto 1917

izide prav kmalu. Cena mu bo K 1'20 po pošti 10 vin, več. Vsebina bo bogateja nego je bila lani. Organizacije in zaupnike vabimo, da koledar čimpreje naroče pri: »Založba delavskih žepnih koledarjev« v Ljubljani, Šelenburgova ulica šte. 6. I.

Japonska in Kitajska. Japonski ministrski svet je baje sklenil kitajskega predsednika Li-Juan-Huna moralčno podpirati, če se bo držal japonskih svetov, če bo primerno nastopal napram južnim provincijam in če bo ostal v dobrih odnosih z Japonsko. To je sporočila Japonska tudi drugim interesiranim državam ter dostavila, da sedanji položaj na Kitajskem ne daje povoda za to, da bi kaka tuja država posegla vmes. Japonska vlada je svetovala tudi voditeljem južnih provincij, da naj se skušajo sporazumeti s severom in da naj svojih zahtev ne pretiravajo.

Vojna in kapital. Še o gospodarskih in socialnih stvareh je med vojno čitati časih največje gorostasnosti. Tako je pogostoma čitati frazo, da vojna uničuje kapital. Res, vojna provzroča ogromne stroške in uničuje mnogo malih imetij. Ali kakor je vojna na eni strani storila mnogo škode, tako je na drugi ustvarila velikanska nova imetja. Velik del industrije, tisti namreč, ki dela za armado, žanje tako, kakor še nikoli, in škodo imajo le industrije, katerim manjka surovin. Trgovina je razprodala vse, kar je imela in tudi najstarejše zaloge so šle za drag denar iz rok. Kmetijstvo pa dobiva za svoje pridelke neverjetno visoke cene. Zlasti dobički industrije so tako velikanski, da so se na Nemškem dobili ljudje, ki jim vojna ugaja, ki so dobili »slast do vojne«. Razvoj razmer je tak, da postaja država čedalje revnejša, posamezni izvoljeni državljani pa bogatejši. Z denarjem pa raste tudi moč tistih, ki ga imajo, nad tistimi, ki ga nimajo, zlasti moč industrije nad delavstvom.

Izdajatelj Ivan Mlinar.

Odgovorni urednik Viktor Zore.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Žepni koledar za leto 1917

izide prav kmalu. Cena mu bo K 1'20, po pošti 10 v. več. Vsebina bo bogateja nego je bila lani. Organizacije in zaupnike vabimo, da koledar čimpreje naroče pri: »Založba delavskih žepnih koledarjev« v Ljubljani, Šelenburgova ulica šte. 6. I.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V poslopju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a čl a n e :
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v predilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Rudolf Repič, Št. Vid pri Zatični	od 9. do 11. ure	V sodnem okraju Višnjagora

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Franciška ulica šte. 6.

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejšje plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejšja uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg šte. 4, prvo nadstropje. Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne. Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanov »le«
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Breskvar Viktor	1.—3. pop.		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bol.	10—12	2—3	Franciška ul. št. 4. pritličje
Dr. Kraigher Alojzij	1.—3. pop.		Poljanska cesta 18/L.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

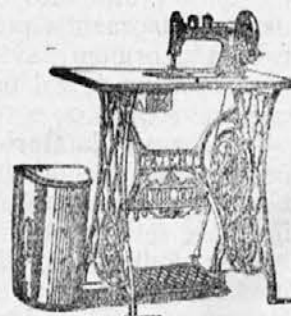
Načelstvo.

Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17

3 priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe za-
stoj in franko.